

ประเด็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ

ประเด็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ

1. การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในพื้นที่วิกฤตแบบบูรณาการ : คลองสำโรง

พื้นที่วิกฤตทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างฝั่งตะวันออกที่ทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ คือ ปัญหาคุณภาพน้ำคลองสำโรง และลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ซึ่งเป็นแหล่งน้ำวิกฤตในพื้นที่จังหวัดสงขลา สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ในพื้นที่ประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้ดำเนินการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในพื้นที่วิกฤตแบบบูรณาการในลักษณะ พื้นที่- หน้าที่- การมีส่วนร่วม (Area-Function-Participation, AFP) เพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของคลองสำโรงแบบบูรณาการ โดยการดำเนินการในรูปแบบของคณะทำงานขับเคลื่อนการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมคลองสำโรงแบบบูรณาการ เพื่อขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการฟื้นฟูคลองสำโรง และติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

คลองสำโรง เป็นลำคลองที่ไหลผ่านเทศบาลเมืองเขารูปช้าง และเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา ปากคลองด้านทิศตะวันออกไหลออกสู่ทะเลด้านอ่าวไทย ส่วนด้านทิศตะวันตกไหลออกสู่ทะเลสาบสงขลา สภาพปัจจุบันของคลองสำโรงมีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมาก เนื่องจากต้องรองรับความสกปรกจากชุมชนในเขตเมืองสงขลา ทั้งจากท่อระบายน้ำและลำรางต่างๆ จากครัวเรือน โรงงานอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมชุมชนต่างๆ แล้วออกสู่ทะเลสาบสงขลา ประมาณวันละ 520 กิโลกรัม หรือปีละ 190 ตัน ส่งผลให้น้ำในคลองเป็นสีดำ มีกลิ่นเหม็น เต็มไปด้วยขยะและวัชพืช และค่าออกซิเจนละลายน้ำเป็นศูนย์ตลอดลำคลอง สัตว์น้ำไม่สามารถอาศัยอยู่ ได้ คลองสำโรงจึงเป็นพื้นที่วิกฤตด้านสิ่งแวดล้อมที่ต้องได้รับการฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน

ทุกภาคส่วนจึงมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นวางแผน วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย โดยในระยะแรกกำหนดแผนการดำเนินงาน ในระยะเวลา 3 ปี คือ ปี 2554-2556 มีวิสัยทัศน์ที่กำหนดร่วมกัน คือ “คลองสำโรงสวยใสไร้ขยะ” และกำหนดตัวชี้วัดในการดำเนินการ คือ คุณภาพน้ำคลองสำโรงดีขึ้น ปริมาณความสกปรกที่ระบายลงสู่ลำคลองลดลงร้อยละ 22 รวมทั้งขยะและวัชพืชหมดไปจากลำคลองภายใน 1 ปี ซึ่งคณะทำงานได้มีการกำหนดโครงการ /กิจกรรม/ มาตรการ และผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนแต่ละโครงการ /กิจกรรม/ มาตรการ ในปี 2554 คณะทำงานได้ขับเคลื่อนและร่วมกันดำเนินการตามแผนปฏิบัติการฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมคลองสำโรง โดยสรุปดังนี้

หน่วยงาน	โครงการ/กิจกรรม/มาตรการที่ดำเนินการแล้ว
โรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์	โครงการนำน้ำที่ผ่านการบำบัดจากระบบบำบัดน้ำเสียมาใช้ประโยชน์ โดยนำมารดน้ำต้นไม้ในสวนหย่อมของโรงพยาบาล
เทศบาลเมืองเขารูปช้าง	<ul style="list-style-type: none">- เก็บผักตบชวา วัชพืช และปล่อยปลานิลและกุ้งในคลองสำโรง- จัดกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล “เปลี่ยนขยะเป็นกองทุน”- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการการกำจัดขยะมูลฝอยและบำบัดน้ำเสีย
ทัพเรือภาคที่ 2	<ul style="list-style-type: none">- สนับสนุนกำลังพลในการจัดเก็บวัชพืชและผักตบชวา ในคลองหลังสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16- จัดกิจกรรมเทิดพระเกียรติ เนื่องในวันคล้ายวันประสูติ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี โดยเก็บผักตบชวาและเก็บขยะในคลองสำโรง- จัดกิจกรรมเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ “12 สิงหาคม มหาราชินี” โดยการปลูกต้นไม้และโยนดาสตาบอล ซึ่งเป็นจุลินทรีย์ชีวภาพสำหรับบำบัดน้ำเสียในน้ำเค็มลงในคลองสำโรง- ร่วมกับเทศบาลนครสงขลา เทศบาลเมืองเขารูปช้าง และสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 และภาคส่วนต่างๆ ปลูกต้นไม้ ปลูกต้นโกงกาง เก็บผักตบชวา และขยะในคลองสำโรง เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา	ส่งเสริมให้โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ คือ บริษัทคิงพิชเซอร์ โฮลดิ้งส์ จำกัด นำหลักเทคโนโลยีสะอาด (CT) และหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม (CSR) มาใช้ในโรงงานฯ
สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสงขลา	ดำเนินการก่อสร้างสะพานข้ามคลองสำโรงสำหรับเพิ่มประสิทธิภาพการไหลของน้ำบริเวณแยกคลองสำโรง และดำเนินการขุดลอกคลองสำโรง
ศูนย์พัฒนาและบำรุงรักษาทางน้ำที่ 4	ดำเนินการขุดลอกปากคลองสำโรงเพื่อเปิดร่องน้ำทั้ง 2 ด้าน คือ ปากคลองสำโรงฝั่งอ่าวไทย และฝั่งทะเลสาบสงขลา
เทศบาลนครสงขลา	<ul style="list-style-type: none">- ปลูกต้นโกงกาง บริเวณสวน 72 พรรษา และเก็บผักตบชวา วัชพืชและขยะในคลองสำโรง เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ- จัดเก็บผักตบชวาในคลองสำโรงบริเวณสะพานดำรงสะพานเบี่ยงบ้านท่าสะอ้าน- จัดกิจกรรมเก็บผักตบชวา วัชพืชและขยะในคลองสำโรงบริเวณหลังโรงเรียนเทคโนโลยีพณิชยการสงขลา- แจกหมวกคลุมศีรษะและถุงมือสำหรับทำความสะอาดคลองสำโรงโดยดำเนินการเก็บขยะและวัชพืชตลอดแนวคลอง
สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16	จัดกิจกรรม “รวมน้ำใจ คีนน้ำใสให้ลำคลอง” โดยดำเนินการเก็บวัชพืช ผักตบชวาและขยะในคลองด้านหลังสำนักงานฯ ซึ่งเป็นคลองสาขาของคลองสำโรง ทุก 2 เดือน จำนวน 4 ครั้ง

โครงการนำน้ำที่ผ่านการบำบัดจากระบบบำบัดน้ำเสียมาใช้
ประโยชน์ : โรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์

โครงการธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม : สำนักงานอุตสาหกรรม
จังหวัดสงขลา ร่วมกับ บริษัทคิงฟิชเซอร์โฮลดิลส์ จำกัด

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการไหลของน้ำในคลองสำโรง :
สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสงขลา

กิจกรรมการขุดลอกปากคลองสำโรงเพื่อเปิดร่องน้ำ
ทั้ง 2 ด้าน : ศูนย์พัฒนาและบำรุงรักษาทางน้ำที่ 4

กิจกรรมเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถ: เทศบาลนครสงขลา

กิจกรรมจัดเก็บผักตบชวาในคลองสำโรง โดยใช้รถแบคโฮ
เทศบาลนครสงขลา

กิจกรรมเก็บผักตบชวา วัชพืชและขยะในคลองสำโรงบริเวณ
หลังโรงเรียนเทคโนโลยีพัฒนศึกษาสงขลา : เทศบาลนคร
สงขลา

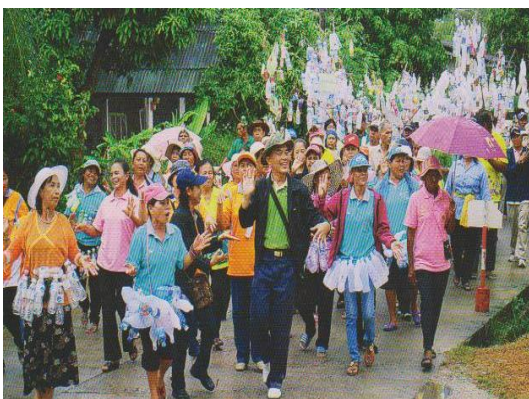
กิจกรรมร้อยดวงใจเทิดไท้จักรีวงศ์
เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เนื่องในวัน “12 สิงหาคม มหาราชินี” : ทพเรือภาคที่ 2

กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวันคล้ายวันประสูติ
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราช
กุมารี : ทพเรือภาคที่ 2

การประชุมเชิงปฏิบัติการการกำจัดขยะมูลฝอยและบำบัด
น้ำเสีย : เทศบาลเมืองเขารูปช้าง

กิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล“เปลี่ยนขยะเป็นกองทุน” :
เทศบาลเมืองเขารูปช้าง

กิจกรรมจัดเก็บผักตบชวา วัชพืช และปล่อยปลานิล ปล่อย
กุ้งในคลองสำโรง : เทศบาลเมืองเขารูปช้าง

กิจกรรม “รวมน้ำใจ คีนน้ำใสให้ลำคลอง” ครั้งที่ 1 :
สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16

กิจกรรม “รวมน้ำใจ คีนน้ำใสให้ลำคลอง” ครั้งที่ 2 :
สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16

กิจกรรม “รวมน้ำใจ คีนน้ำใสให้ลำคลอง” ครั้งที่ 3 :
สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16

กิจกรรม “รวมน้ำใจ คีนน้ำใสให้ลำคลอง” ครั้งที่ 4 :
สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16

จากผลการดำเนินงานแบบบูรณาการในระยะที่ผ่านมา ด้วยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในการดำเนินโครงการ /กิจกรรม/มาตรการที่กำหนดในแผนปฏิบัติการฯ ส่งผลให้คุณภาพน้ำในคลองสำโรงดีขึ้นกว่าเดิม โดยพบว่า ปริมาณความสกปรกมีระยะบายลงสู่คลองสำโรงลดลงร้อยละ 10 รวมทั้งขยะและวัชพืชลดลงเหลือน้อยมาก อย่างไรก็ตาม คณะทำงานก็ได้มีการปรับปรุงและทบทวนแผนปฏิบัติการฯ ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาพปัญหา เพื่อฟื้นฟูคลองสำโรง ทั้งนี้ รูปแบบการดำเนินงานในลักษณะ พื้นที่- หน้าที่-การมีส่วนร่วม ยังสามารถใช้เป็นแนวทางการดำเนินการในการฟื้นฟูคุณภาพน้ำพื้นที่วิกฤตอื่นๆ ให้กลายเป็นคลองที่มีชีวิตชีวา สัตว์น้ำสามารถอาศัยอยู่ได้ และประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากลำคลองในหลากหลายมิติในอนาคตอันใกล้

2. การกัดเซาะชายฝั่ง

การกัดเซาะชายฝั่งทะเล คือ การเคลื่อนย้ายของมวลตะกอนทรายหรือดินตามแนวชายฝั่งทะเล โดยตะกอนจะถูกพัดพาจากที่หนึ่งไปตกอีกที่หนึ่ง กระบวนการเหล่านี้เรียกว่า การเปลี่ยนแปลงพลวัตของ สันฐานชายฝั่งทะเล กรณีที่เป็นชายหาดทราย เมื่อคลื่นใหญ่ซัดเข้าสู่ฝั่ง คลื่นที่สะท้อนกลับก็จะพัดพา ตะกอนทรายออกไป นอกฝั่ง แต่เมื่อคลื่นเล็กเคลื่อนที่เข้าหาฝั่ง ก็จะพัดตะกอนทรายเข้าสู่ฝั่งและเกิดการ สะสมตัวของตะกอน ซึ่งจะใช้เวลามากกว่าการกัดเซาะ ดังนั้น สันฐานชายฝั่งทะเลจึงมีการเปลี่ยนแปลงใน ลักษณะการถอยร่นมากกว่าการทับถม (เคลาส์ ชวานเซอร์, 2554, ใน การสัมมนาวิชาการนานาชาติด้าน การกัดเซาะชายฝั่ง)

ตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยได้รับผลอิทธิพลจากปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของ กระแสน้ำ การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล ประกอบกับผลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่ทวีความรุนแรงขึ้น ทุกปี รวมทั้งกิจกรรมของประชากรที่ส่งผลต่อสภาพสมดุ ลของการเคลื่อนย้ายตะกอนชายฝั่ง ทำให้เกิด ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ซึ่งเกิดขึ้นเรื้อรังมานานและมีสภาพเสียหายรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละปี (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสงขลา, ม.ป.ป.)

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่ได้รับผลกระทบจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเล มากที่สุดในพื้นที่ภาคใต้ ตอนล่างฝั่งตะวันออก ซึ่งจากการศึกษา จัดทำแผน และออกแบบเบื้องต้นในการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะ ชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ของสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2552) พบว่าพื้นที่ ชายฝั่งทะเลจังหวัดสงขลา มีความยาวประมาณ 160 กิโลเมตร มีพื้นที่ที่มีการกัดเซาะรุนแรง (มีอัตราการกัด เซาะมากกว่า 5 เมตร/ปี) ได้แก่ ตำบลปากแตระ ตำบลระวะ ตำบลบ่อตรู ตำบลวัดสน อำเภอระโนด ตำบล ชิงโค และตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร และพื้นที่ที่มีการกัดเซาะปานกลาง (มีอัตราการกัดเซาะ 1-5 เมตร/ ปี) ได้แก่ ตำบลระวะ ตำบลท่าบอน ตำบลคลองแดน และตำบลบ่อตรู อำเภอระโนด ตำบลบ่อดาน ตำบล บ่อแดง ตำบลจะทิ้งพระ และตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ และตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร ซึ่งสอดคล้อง กับข้อมูลการกัดเซาะชายฝั่งจังหวัดสงขลาของคณะทำงานแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลจังหวัด สงขลา พบว่า ชายฝั่งที่มีการกัดเซาะของจังหวัดสงขลา มีความยาวประมาณ 37 กิโลเมตร โดยเป็นชายฝั่งที่ มีการกัดเซาะปานกลาง ความยาวประมาณ 33 กิโลเมตร และชายฝั่งที่มีการกัดเซาะรุนแรง ความยาว ประมาณ 4 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลรุนแรง 7 พื้นที่ ได้แก่

- (1) ตำบลบ่อตรู อำเภอระโนด
- (2) หาดทรายแก้ว ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร
- (3) บ้านเก้าเส้ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมืองสงขลา
- (4) บ้านเกาะถ้ำ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง
- (5) ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ
- (6) บ้านบ่อโชน ตำบลสะกอม อำเภอจะนะ
- (7) บ้านปากน้ำเทพา ตำบลเทพา อำเภอเทพา

ในระยะเวลาที่ผ่านมา หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานดังกล่าวมักมีลักษณะต่างคน ต่างทำ เน้นการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลและการตกตะกอนในบริเวณชายฝั่งทะเลเฉพาะจุด และ ส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขปัญหาโดยใช้รูปแบบโครงสร้างป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเลทางวิศวกรรม อาทิ กำแพงกันคลื่นชายฝั่งทะเล (sea wall) รอดักตะกอน (groin) และเขื่อนป้องกันคลื่นนอกชายฝั่งทะเล

(offshore breakwater) โดยมีรูปแบบและวัสดุที่แตกต่างกัน ซึ่งผลจากการแก้ไขปัญหการกัดเซาะชายฝั่งทะเลโดยใช้โครงสร้างวิศวกรรมได้ก่อให้เกิดผลกระทบในพื้นที่บริเวณใกล้เคียง ดังนั้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงควรร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหการกัดเซาะชายฝั่งทะเลแบบองค์รวม เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการแก้ไขปัญห และนำไปสู่การแก้ไขปัญหการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอย่างยั่งยืน

กระสอบทรายป้องกันการกัดเซาะชายหาดม่วงงาม

กล่องลวดใส่หินและกระสอบทรายป้องกันการกัดเซาะชายหาดสมิหลา

หินทิ้งโดยกลบด้วยทรายบริเวณหาดเก่าเส้ง

เขื่อนป้องกันการกัดเซาะบริเวณบ้านบ่ออิฐ

เขื่อนป้องกันตลิ่งบริเวณข้างวัดปากแตระ
ต.ปากแตระ อ.ระโนด

กำแพงหินบริเวณวัดอยู่ตะเภา ต.ท่าบอน อ.ระโนด

หินทิ้งบริเวณหน้าวัดแจ้ง ต.ระวะ อ.ระโนด

รอดักทราย บริเวณชายหาดสะกอม อ.เทพา

เขื่อนกันคลื่นบริเวณบ้านปึก ต.นาทับ อ.จะนะ

แม้ว่าจะมีการป้องกันการกัดเซาะชายหาด แต่ก็มีอาจด้านทานความแรงของกระแสน้ำ ลม ได้

หาดสมิหลา

ข้างวัดปากแตระ

วัดอยู่ตะเภา